

NOVA PRAVDA

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani,
Narodni dom, I. nadstropje. Telefon 77.

Izhaja vsako soboto.
Priloga: „Tedenske slike“.

Mesečna naročnina . . . . . 6 dinarjev,
za inozemstvo . . . . . 8 dinarjev.

V borbo za socialno in gospodarsko obnovo.

Hočemo kruha in ničesar drugega! Prostrana žitna polja Banata, Vojvodine in drugih pokrajin so naša last. Ko oko tujca, ki v brzovlaku drvi skozi te žitne poljane, hoče pregledati vse to prostranstvo naših žitnih zakladnic, ne more pregledati do konca, zavzdihne in blagruje državo, ki ima svoj vsakdanji kruh. Tako bi vsaj moralo biti. Pod zemljo se skrivajo najrazličnejše rude in pravijo, da je naša Bosna bogatejša na železni rudi, kakor vsaka druga država. Morje pljuska ob našo zemljo in jo vabi ter kliče v širni svet, kjer je bogastvo, katero je treba na našo ladjo naložiti in pripeljati domov. Gozdovi šume nad našimi glavami in se ponosno vzpenjajo proti nebu, ker se zavedajo, da oni predstavljajo neizmerno bogastvo naroda, ki stanuje okoli po vaseh, trgih in mestih. Reke kakor srebrne niti prepletajo našo domovino od severa na jug in od vzhoda na zapad s svojim padajočim bobnenjem kličejo narodu, naj pride in izrabi njih vodno moč.

Kamorkoli po domovini se oko ozre, povsod vidi, da je zemlja bogata in vredna, da jo ljubimo. Toda ta zemlja z njenim ogromnim bogastvom nam kruha ne da. Dobesedna lakota razsaja po zemlji in mnogo jih je, ki danes še grizejo košček kruha pa ne vedo, če bodo jutri mogli storiti isto. Ena sama velika skrb razsaja po duši naroda in razjede njegove duševne in telesne moči. Narod, ki bi moral vzpričo bogastva domovine, kakor ponosen fant s samimi cekini rožljati po žepih, pada v obubožanje in propada. Udaja se obupu in brezbrzično gleda črni usodi nasproti. Je, kakor bi mu odpovedale poslednje moči in da ni več sposoben krepko udariti ob tla, pogledati kvišku in usmeriti svoj korak naprej — v borbo. Gorje pa narodu, ki je zgubil vero in upanje. Ne, narodu je treba vero in nov optimizem vrniti in ga utrditi v prepričanju, da je boljše, novo življenje mogoče in to z lastno silo naroda samega. V narodu je vsa moč, v njem samem so skrivnostne žile, po katerih se dovaja življenju nov sok. Delavec po tovarnah, rudnikih in delavnicah pobledeva od jutra do mraka, da komaj zasluži za golo življenje, dostikrat še tega ne. Ni preskrbljen za starost in onemoglost, njegova družina obupno vztrepeta ob misli na očetovo smrt. Nima pravice, samo dolžnosti, kakor težko kladivo na nakovalu padajo na njegova ramena, da se podajajo in šibe. Pride noč, ko gre iz tovarne, pride jutro, ko hoče zopet na delo, pa mu povedo, da zanj dela ni več. Roke mu ohlapno padejo ob truplu, v možganih se mu odkreže težka misel . . . nato pa izginjajo v mrzlih valovih, kolésa vlakov drobne njih kosti, doma pa sinček kriči po očetu, da mu kruha prinese. Črni možje pa prinesejo mesto kruha mrtvo truplo očeta, moža, sina. Koliko takih žaloiger je po naših domovih, ki stoje sredi bogate države in se kopljejo v žarkih solnca, ki naj vsem daje življenje in moč. Kmet hodi za plugom od jutra do noči, kosi in žanje, seka in koplje, hodi za živino v hlev, trosi po njivah gnoj, čisti travnike in trga

iz žita plevelj in osat, hodi po vrtu in drevje neguje, pred čebeljakom postaja, da vidi, kaj treba čebelam, da bo težje satovje, pozno lega spat, zgodaj vstaja, še v spanju sanja, kako in kaj bi, da bi bilo njemu in družini življenje lažje. Morda vidi uspehe svojega truda in veseli se na jesen, ko bo polnil skedenj in kašče in iz hleva odpeljal živino na trg, da jo proda in kupi, kar je njemu treba in ženi in kar otroci potrebujejo za v šolo in v cerkev. Pa čez opoldan pridivja vihar in raztolče trud dolgih dni in noči v nič, da so polja, kakor bi preko njih šla armada divjih jezdecov in da je drevje razmršeno in oropano sadov, kakor da bi blazni mlatiči raztolkli vejve. Samo en hip je bil potreben, da se je kmetom veselo upanje spremenilo v blazen obup. Pride bolezen v hlev in mu potolče živino, pride črv pod žito in travo, da iz nje izsesa vse soke življenja in da travniki porumene, kakor da bi nanje padla rosa iz žveplenega morja. Tako stoji sredi razvalin kmet korenjak, pošten in delaven, da bi iz pekla ogenj prikopal, ako bi bilo pozimi treba družini ogreti sobe in bi drv ne imel. Stoji sam samcat, zapuščen, pripuščen samemu sebi. Pomoči zanj nima država, kateri je pošteno plačeval davek v krvi in denarju. Ni mu dano zavarovanje živine, ne zavarovanje zoper točo in druge nesrečne primere. Iz revnih kmetij se tako širi ubožstvo na vse strani. Ako pa je v srečnem letu obvarovan teh vremenskih in drugih nesreč, pa v jeseni in pozimi pritisne nanj davčni eksikator, da mu iz žil iztisne zadnjo kapljo krvi. Tako preko naših kmečkih domačij leži črni oblak, ki ne pusti solncu prodreti.

Obrotnik in trgovec obupavata in postajata na pragu, okoli se ozirajoča, kdaj pride kdo, da stopi v delavnico ali prodajalno, da nekaj naroči ali kupi, da bo zaslužek za dnevno življenje. Odkod bo kdo prišel, ko pa nimajo ne delavec, ne kmet, ne uradnik kaj, s čemur bi naročili ali kupili.

Faktor dela — evangelij življenja.

III.

Ta duh se pokazuje najbolj med počitnicami. Po drugih krajih pomagajo šolarji med prazniki očetu na njivi, v delavnici ali trgovini, a še več, v Ameriki gredo sinovi tudi največjih bogatašev k tujemu mojstru samo, da si sami zaslužijo kruha, a pri nas je nasprotno. Pri nas praznuje dijak tako da sedi, prelaga noge in buli v zrak, ker je gospod in za gospoda je delo sramota. A prav dijaki bi morali biti nosilci tega evangelija dela in ga povsod oznanjevati. Vsaka prosveta, vsaka šola, vsaka znanost je zgrešila pravo pot, ako ne postavlja dela na prvo mesto.

Niti ne slutimo, kakšno breme nalože narodu tisti, ki svojih pričetih študij niso dovršili. Samo v zraku med nebom in zemljo vise, odtujeni od vsakega napornega dela, nezmožni vsakega rokodelstva ali kakega drugega posla. Niso dosegli niti samostojnosti, ki jo nudi kaka absolvirana

Splošno obubožanje pritiska, kakor mora na trgovca in obrtnika. Pritisk pa pomaga jačati davčni vijak. Tako postaja ves narod ena sama velika zbegana čreda beračev, vmes tuli le nekaj volkov, ki žive od te narodove bede in ki so zbrani iz vseh ver, iz vseh narodnosti in iz vseh strank in ki imajo samo eno potrebo: Živeti razkošno in četudi vse drugo pogine.

Tako je sila priklopela do vrha. Narod leži socialno in gospodarsko na tleh in preko njega divjajo kopita divjih konj. Ali naj narod umre? Ne, kajti le on ima pravico do življenja. V njem samem so sile, ki ga morajo dvigniti k socialnemu in gospodarskemu preporodu. Treba je samo, da se narod te sile posluži. Niso krivi drugi, le narod sam je kriv, ako je tako. Vsa moč leži v narodu in le on in samo on ima možnost in pravico, da govori in odloča o svoji usodi in isto zaupa ne tem, katerim jo je po svoji večini zaupal do danes, da zato leži socialno in gospodarsko razbit na tleh, ampak, da jo zaupa drugim, ki so socialni in gospodarski polom zlasti Slovenije prorokovali, ako bi ista hodila po potih klerikalnih političnih avantur. Posledice so sedaj tu. Zanje odgovarja le oni, ki je imel zaupanje večine naroda in ki je govoril, da je ves narod v njegovem taboru. Kdor narod drži v svojem taboru, mu mora dati tudi jesti in piti.

Narod je orjak, ki na tleh leži, toda v rokah ima gorjačo. Volitve mu dajo pravico in dolžnost, da gorjačo dvigne in zamahne po hrbitih onih, kateri so ga do danes v upanju in zaupanju varali. Danes je potrebno le eno: vse sile je osredotočiti za socialno in gospodarsko povzdigo delavca, kmeta, nameščenca in malega obrtnika. Tu je kruh. V klerikalni politiki pa je potuhnjeno skrita bela smrt. Po deželi je začel veseli ples. Klerikalci v svojih listih divjajo in kriče, od vseh strani lete skupaj, vse mobilizirajo, nobenega sredstva se ne boje, delujejo s hudičem in blagoslovljeno vodo. Toda raz gore se je odtrgal plaz in ni sile, ki bi ga zastavila. Dovolj preteklosti — mi hočemo bodočnost. Neustrašeno gremo zanj v boj!

znanost, samo od očetovega dela in rokodelstva so se odtujili. Iz takih ljudi izhajajo omahljivci, vaški in mestni postopači, ki so pripravljani za denar prodati svojo čast, svoj ponos in svoj karakter. To je tisto družabno zlo, ki je obenem najizrazitejši zastopnik brezdelja.

V najnovejši dobi se sicer začne pojavljati ideja delovne šole, to je ideja šole, v kateri bi bile zaposlene vse človekove funkcije, torej tudi funkcije fizične moči. V taki šoli bi se poleg znanja poučevala tudi različna rokodelstva in gojil zmišl za narodno obrt. Toda doseđaj še ni prišlo dalje ko do ideje. Celó v tem vprašanju delovne šole smo ostali zopet pri našem nesrečnem brezdelju. Ako je torej princip dela zares temeljni princip življenja, brez katerega ni napredka niti blagostanja, tedaj je brezpogojno potrebno, da se formulira evangelij dela, in da se zaposli vse fizične in psihične funkcije človekove. To so že

davno uvideli veliki napredni narodi, ki so v kroge rokodelcev uvedli z večernimi tečaji, z ljudskimi knjižnicami in drugimi prosvetnimi sredstvi, možnost duševnega razvitka, in ko so v šole uvedli delavnice in rokodelstva, da bi dijake usposobili tudi za ročno delo. Kot rezultat sočasne kulture, se je v najnovejši dobi javila potreba harmonskega razvoja vseh človeških sil. Izenačenje ljudi, o katerem so sanjali največji duhovi človeštva, za katero so šli v smrt najboljši ljudje, je mogoče izvesti samo po tem principu: namreč, **da se duševni delavci seznanijo z različnimi rokodelstvi, in da se duševno dvignejo fizični delavci.** V tem je zmisel novodobne pedagogike in stremenje največjih duhov sodobnega človečanstva. Ko sem ustanovil šolo, ki je dala odraslim možnost izobrazbe, so prihajali pač od različnih strani ugovori, kot da bi hotel z ustanovitvijo take šole odtujiti ljudi od njihovih poklicev. Tak ugovor je pač popolnoma neutemeljen, ker je glavni princip, na katerega se opirajo vse moje ustanovitve, šole, knjige in časopisi, princip dela.

Človek, ki vestno izvršuje svoj poklic v pisarni, v delavnici ali na polju, ki gre namesto v kavarno ali gostilno k prosvetnemu tečaju ali se uči iz zvezka «Dopisne šole», zaposli s tem vse svoje duševne sile, ki bi sicer v brezdelju shirale. To zaposlovanje pomeni pač dviganje človeške aktivnosti in razvijanje novih energij. Kdor vztraja v takem zaposlovanju fizičnih in duševnih sil več časa in uporablja pri sebi zakon aktivnosti vseh sil, ta predstavlja res «novega človeka», apostola dela in napredka. Iz takih šol in tečajev, ki se v njih razvija človek do najvišje popolnosti vseh svojih telesnih in duševnih sil in to vedno na podlagi realnega življenja, skrbeč za lastno vzdrževanje, iz takih šol pač mora iziti nova aktivna, podjetna in ustvarjalna generacija in samo taka more kdaj priboriti narodu in očetnjam svetlo bodočnost, in storiti iz nas kulturno ekonomsko napredno in veliko državo, kot sta Angleška in Amerika.

Pomislimo samo na one strašne vsote, ki jih mora potrošiti država za vsakega posameznika, ko ga vzdržuje v šoli. Dijak sedi celih osem let v srednji šoli in potem še pet let na univerzi. Za hrano, obleko in knjige potrošijo starši mesečno najmanj tisoč dinarjev, a to znaša v 13 letih 156

tisoč dinarjev. In toliko izdajo starši samo za enega dijaka. Pomislimo pa, da vzdržuje gimnazije in univerze država, oziroma narodna družba. Tudi tu so izdatki na posameznika zelo veliki. Recimo, da odpade na vsako gimnazijo (vzdrževanje poslopja, plača profesorjem, razsvetljava, kurjava, laboratoriji itd.) letno povprečno 1.200.000 Din. Ko maturant izstopi, tedaj stane državo vsak posameznik približno 50 do 60 tisoč dinarjev. In maturantov je bilo na vsaki gimnaziji vsaj 20 do 30. Toda ta znesek se na univerzi še dviguje, da znaša za poedinega akademsko naobraženega intelektualca sigurno 100.000 Din. Ako prištejemo tej vsoti še denar, ki ga morajo izdati starši tekom trinajstih let, potem odpadejo na poedince ogromni stroški 256.000 dinarjev. In kaj je končno? Pridobila se je inteligenca, ki je bila vseh trinajst let le pasivna v narodnem gospodarstvu, ki so jo oblačili in hranili drugi in katera se je na ta način znatno odtujila delu.

Sistem večernih tečajev in dopisnih šol je poskušal povsem drugih smernic. Po tem sistemu je dolžan vsak, ki se duševno izobrazuje, da obenem sam skrbi za svojo eksistenco, uporabljajoč vse zakone fizičnega in psihičnega dela.

Le na temelju izkustva, napora in truda in s praktičnim poukom, ki je v zvezi s težkimi žulji, more posameznik postati realni faktor ali činitelj življenja, ki bo pospeševal narodne interese. Brez sodelovanja obeh faktorjev življenja, zna-

nosti in dela, teorije in prakse, duševnih in telesnih sil ne moremo doseči višek človeške ustvarjalne moči, niti se približati meji genija. Tudi to nam dokazuje kulturna zgodovina človeštva. Tudi pastir Meštrovich, konduktar Hamsun, sluga Gorki, kovač Masaryk, vajenec Franklin, kurjač Stephenson in še mnogo drugih, ki so zares zvezde predhodnice v umetnosti, filozofiji, književnosti in tehnikah, se imajo predvsem zahvaliti faktorju dela, in to vzporednega duševnega in telesnega dela, da so se povzpeli tako visoko, da so dosegli toliko uspehov.

Zato imajo večerni tečaji in «Dopisne šole», kjer se razvijata vzporedno delo in znanost, praksa in teorija, veliko prednost, da človek, ki se izobrazuje na ta način

1. ne stane niti naroda niti države najmanjšega denarja;

2. med učenjem se vzdržuje sam z lastnim delom;

3. navadi se na trud in napor, vežbajoč vse svoje duševne in telesne sile;

4. goji zmisel za socialno življenje, ker se seznanja z vsemi stopnjami državne strukture in z vsemi oblikami dela in truda;

5. manjša se razlika med razredi: rokodelce spoznava duševno življenje, a duševni delavec spoznava trud in muke rokodelca;

6. ima večji krog poklicev, izmed katerih lahko izbira, ker je usposobljen za obe področji dela, za fizičnega in psihičnega.

Stanovanjski škandal v Mariboru.

Maribor, 30. junija.

Zadnje dni je bila deložirana neka stranka na Koroški cesti št. 39. Pohišstvo je stalo na cesti tako, da je bil oviran promet in ga je dala mestna občina prepeljati na drugo mesto. Radi tega primera, ki mu bodo gotovo sledili še drugi, tem bliže ko se pomikamo ukinitvi stanovanjske zasedbe, so se ljudje zgražali. Zgražala se je policija in zgražalo se je veliko županstvo. Krivda je seveda letela na mestno občino mariborsko, češ, njena stvar je, da preskrbi stanovanja, oziroma zavetišča za deložirance.

Za stvar smo se interesirali in doznali sledeče:

Prizadeti delavec je bil deložiran po stanovanjskem sodišču, ki mu predseduje g. veliki župan. To sodišče je tudi zahtevalo, da mestna občina deložira delavsko družino na Koroški cesti, kar se je tudi zgodilo. Sedaj pride glavna stvar. Ali naj mestna občina vse deložirance — in takih primerov bo na jesen mnogo več — spravi pod streho? Ali ji je to mogoče? Ali je to dolžna storiti?

Neštetokrat se je že poudarjalo, da je mariborska občina na stanovanjskem polju že mnogo storila. Zidala je hišo v Frančiškanski ulici leta 1925., zidala je štiri stanovanjske hiše v Smetanovi ulici lanskega leta in sedaj so v zidanju

Kalifornija.

V zadnjem članku v tej rubriki, kjer smo govorili o pacifiški železnici, smo omenili tudi Kalifornijo. Ker je razvoj te dežele v ozki zvezi z razvojem modernih prometnih sredstev, bo čitatelje gotovo zanimalo, če danes nekoliko več izpregovorimo o Kaliforniji sami.

Severno Ameriko so belokožci naselili z vzhodne obale. Pokrajine ob Tihem morju pa so bile do srede 19. stoletja nepoznane; ležale so predaleč na vzhodu. Tedaj pa so začeli leta 1848. iskati po Kaliforniji zlato in takoj so se usule tja cele reke izseljencev, hlepečih po zlatega bogastvu. V krasnem zatonu ob Tihem oceanu (morju) je ležalo tedaj skromno selišče z nekaj stotinami ljudi na istem mestu kjer se danes razprostira «kraljica Tihega oceana», velemesto San Francisco.

Pomen mesta se je povečal, ko je bil leta 1869. zvezan Atlantski ocean s Tihim oceanom po pacifiški železnici, ki gre do San Francisca.

Pomladi 1906. je zadela mesto strašna nesreča; potres, združen s povodnijo in požarom, je uničil najobljudenejše dele mesta ter napravil nad 500 milijonov dolarjev škode.

Prebivalci pa so šli takoj na delo in kmalu zopet zgradili mesto.

Do najnovejšega časa je bil San Francisco nesporen vladar ob Tihem Oceanu, a polagoma sta se razvili na severu in jugu od San Francisca dve novi prometni središči, ki mu hočeta postati

resna tekmovalca: Scattle v državi Washington in Los Angeles v južni Kaliforniji.

Scattle leži na skrajnem severozapadnem koncu Zedinjenih držav. Leta 1880. je štel kraj 4000 prebivalcev, danes jih ima blizu pol milijona, je končna postaja več železnic in eno najvažnejših središč obalnega prometa kakor tudi prometa v Azijo in Avstralijo. Scattle ima vrh tega jako ugodno podnebje; parki z 2 do 16 hektari zemlje dajejo mestu videz kakega evropskega mesta, čeprav se začenja že četrte ure od mesta pragozd. Hitro razvijajočo se industrijo, ki obstoji v glavnem iz mlinov, žag in tovarn za ribje konzerve, podpirajo veliki premogovniki v bližini ter električne naprave, ki jih goni mogočen slap. Scattle je danes v Evropi še malo znan, a je videti, da bo sčasoma postal eno najvažnejših gospodarskih središč na svetu.

Drugi tekmovalec San Francisca leži v južni Kaliforniji. To je mesto Los Angeles.

Že pred leti je prihajalo v Los Angeles na dan 225 železniških vlakov ter približno 600 električnih voz. Vzrok temu velikanskemu prometu je vedno naraščajoči obisk tujcev z vzhoda ter v prevajanju južnokalifornijskih kmetijskih pridelkov. Los Angeles, ki je imel leta 1870. šele 5000 prebivalcev, jih šteje danes pol milijona.

Severno od Los Angelesa se nahajajo bogati petrolejski vrelci, ki so pravi vzrok postanku tega mesta. Pomen teh vrelcev je postal tem pomembnejši, ko so začeli na železnicah in ladnjah kuriti petrolej namesto premoga.

Napram San Francisca ima Los Angeles ta nedostatek, da mu manjka pripravnega pristanišča. Pač ima mesto skoraj pol kilometer dolg pomol v morje, najdaljšega na svetu, kjer lahko pristajajo največje ladje in kamor vlaki lahko dovažajo petrolej, a pravega pristanišča le ne more nadomestiti.

Prebivalstvo Kalifornije je prav mnogolično, kajti iskalci zlata so prihajali tja iz vseh krajev. V pisani mešanici se vidijo vse rase sveta z vsemi barvami kože. Vsi evropski, pa tudi večina azijskih jezikov se tu govore. Črnci, Mulati, Mestici razkladajo in nakladajo ladje; Kitajci v širokih narodnih nošah z dolgimi kitami lahko vidiš po vseh ulicah. Vendar imajo večino beli; ameriški Angleži so gospodarji dežele, ti so kvas v pisani ljudski mešanici bogate dežele; od njih so vse javne naprave v deželi, jezik in omika.

Prva razvojna doba, doba iskanja zlata, je danes za Kalifornijo že minila. V tej dobi je bilo veliko pustolovstva, ljudje so kakor v loteriji čez noč obogateli, drugi zopet obubožali.

Za iskalci zlata so prišli poljedelci, ki so začeli izkoriščati izredno rodovitnost zemlje. Danes je Kalifornija bogata poljedelska dežela; tu uspeva vino in sadje, zlasti južno sadje, glede katerega stoji Kalifornija na prvem mestu na svetu. Sodijo, da ima dežela 20 milijonov pomarančnih in limonovih dreves. Središče kalifornijskega sadjarstva je Los Angeles, nazvano ameriški «Palermo». Velike so vsote dolarjev, ki jih

zopet štiri velike stanovanjske hiše istotam. Za deložirance pa je v teku preureditev neke barake v to svrhu in bi se moglo mestni občini očitati kvečjemu, da to poslednje delo ni pospešila. Vendar pa barake niso mišljene kot stalna, marveč samo začasna stanovanja v sili.

Ogledati pa si moramo sedaj glavnega krivca. Rekli smo že, da je deložacijo odredilo stanovanjsko sodišče s predsednikom g. velikim županom. Ali ni tudi skrb tega sodišča, oziroma g. velikega župana, da se ne deložira na ulico, marveč da se za deložirance vnaprej prekrbi primerna streha. **Ta dolžnost zadene državo v tem večji meri, ker je potom svojih uradov zasedla v Mariboru nebroj občinskih hiš, ki bi stžile lahko kot stanovanja in bi v tem primeru ne bilo nikake težave, nuditi deložirancem stanovanja.**

Na tako komodno stališče se pač stanovanjsko sodišče z g. velikim županom na čelu ne sme postavljati, da bo kar metalo ljudi tebi nič meni nič na cesto, od občin pa zahtevalo, da se nudi deložirancem streha! Govoriti je lahko, delati je težje. Tem težje, če pomislimo, da vtika država svoj nos v proračune občin in jim kolikor mogoče dela težave, ali pa, kakor se je zgodilo v Mariboru, da zahteva veliki župan, da se mora v nove občinske stanovanjske hiše nastaniti toliko in toliko državnih uslužbencev, čemur se je morala občina lansko leto tudi ukloniti, ako je hotela, da se je tozadevni proračun potrdil.

Neizpodbitno dejstvo je, da se država za stanovanjsko vprašanje čisto nič ne briga, pač pa hoče imeti veliko besede tam, kjer delajo drugi. Naj dokaže, koliko je že storila za omiljenje stanovanjske bede? Naj dokaže, kaj je predvidela za deložirance, ki bodo na jesen leteli na cesto? Mestni občini mariborski pa bi bilo resno svetovati, da odpove državi vsa poslopja, ki jih je le-ta zasedla potom svojih uradov in jih določi v stanovanjske namene. Država naj sama zida! Prisiliti jo je treba, da začne graditi vsaj za svoje urade. Ako pa država noče prav nič storiti, se tudi občine lahko postavijo po robu, kadar gre za deložacije. Čemu na prvi migljaj stanovanjskega sodišča postavljati reveže na cesto?! Dokler ni zanje predvidenega primerne stanovanja drugje, toliko časa se deložacije načeloma ne bi smele izvajati. Ljudje niso živina in ne gre,

da se jih kratkoma s pohištvo vred vrže na ulico. S tem načinom postopanja je treba končati. Vsi faktorji, od občine do oblastne uprave in države so dolžni, da za deložirance nekaj store. Komodno stališče, na katero so se doslej postavljali predsedniki stanovanjskih sodišč, veliki župani, pa je treba odločno obsojati, kajti oni so kot

predstavniki samoupravne oblasti na eni in državne na drugi strani, v prvi vrsti poklicani, da se brigajo za tako važna vprašanja, ki režejo v meso našega naroda, in to predvsem delovnega ljudstva. Na tem stališču bomo vztrajali in bomo brezobzirno bičali tozadevno malomarnost in brezbriznost.

Protijudska politika klerikalcev.

Bolnišnice v Sloveniji so prenapolnjene z bolniki, zdravnikov pa je v njih čimdalje manj na razpolago. Da uživajo bolniki zaradi tega manjšo zdravniško nego in da se mora na ta način povečati njihova umrljivost, je jasno. Do zadnjega časa so bolnišnice v Sloveniji še dosti redno poslovale, kar je bila velika dobrota za naše siromašnejše sloje, za kmete in delavce, male obrtnike in uradnike, ki nimajo denarja, da bi se zdravili doma, kadar jih je napadla bolezen.

Po krivdi naših klerikalcev, ki so glasovali za sedanjí državni proračun in novi finančni zakon, pa so se **razmere v naših bolnišnicah znatno poslabšale.** S 1. aprilom t. l. so bili odpuščeni iz bolnišnic vsi mladi zdravniki, ki so se po priходу z univerze v njih vežbali ter bili v pomoč starejšim zdravnikom proti mali odškodnini za najnujnejše življenske potrebščine. Odpuščeni so bili zato, ker so bili v državnem proračunu črtani izdatki zanje. S tem se je pomnožilo delo maloštevilnim starejšim zdravnikom, ki so doslej mogli posvečati vso skrb najhujšim primerom obolenja in najtežjim operacijam. **Redna služba v bolnišnicah je doživela po klerikalni krivdi svoj prvi udarec v škodo siromašnega ljudstva.**

Kljub vsemu so mnogi mladi zdravniki ostali prostovoljno še nadalje v bolnišnicah, ne da bi za svoje delo dobivali kakšno odškodnino. Vršili so svojo službo brezplačno, kar se ne godi v nobenem drugem stanu na svetu. Upali so, da bodo imenovani za zdravnike sekundarije, za katere je določenih v državnem proračunu 42 mest, izmed katerih jih je zasedenih komaj petina. Upali so zaman. Novi finančni zakon, za katerega so gla-

sovali naši klerikalci, namreč določa, da ministri sami ne smejo več nastavljeni novih uradnikov, ampak se sme to zgoditi le na podlagi sklepa ministrskega sveta. Samo ministrski svet sme imenovati nove uradnike in tako tudi zdravnike v državnih bolnišnicah. **Klerikalci so pomagali na ta način še bolj centralizirati državno upravo in posledice tega centraliziranja že močno občutimo.** Ministrski svet pač ne utegne baviti se s takimi malenkostmi, kakor so n. pr. imenovanja zdravnikov-sekundarijev. Ni čudno, da so se tudi zdravniki, ki so čakali na imenovanje, naveličali opravljati službo v bolnišnicah brezplačno in da so pred dnevi začeli stavkati. Pomanjkanje zdravnikov v naših bolnišnicah je postalo tako še večje in uprave bolnišnic naznajo zdaj po listih, naj ljudje, razen v skrajni potrebi, nikar ne silijo v bolnišnice, ker ni dovolj zdravnikov na razpolago.

Škodo trpi seveda siromašno ljudstvo in vsi, ki so potrebni cenene zdravniške pomoči. **Krivci so naši klerikalci, ki so glasovali za črtanje malenkostnih postavk iz državnega proračuna, namenjenih za vzdrževanje zdravnikov, kakor tudi za določbo v finančnem zakonu, s katero se centralizira nastavljanje zdravnikov-sekundarijev potom ministrskega sveta.**

Vsi tisti, ki ne bodo našli zadostne pomoči v naših bolnišnicah, naj se za to zahvalijo našim klerikalnim poslancem, ki so s svojim glasovanjem omogočili državni proračun in finančni zakon in ki bodo zaradi tega tudi krivi, ako bo **marsikateri nujne zdravniške pomoči potreben bolnik umrl prezgodnje smrti, ker te pomoči ne bo pravo-**

dobiva Kalifornija za izvoženo sadje.

Kalifornija je lepo urejena država, ki tvori člen Zedinjenih držav Severne Amerike.

Kalifornija nam je lep primer, kaj morejo moderna prometna sredstva napraviti iz kake dežele, ki ima za izkoriščanje potrebne pogoje. Delo nekaj desetletij je zadostovalo, da so se dvignili bogati zakladi iz zemlje, iz neznatnih vasic so nastala vele mesta s pol milijona prebivalci. Vse to pa bi bilo brez pacifiških železnic in modernih parobrodov nemogoče. Iznajdljivi človeški duh, podjetnost in pridnost ameriškega prebivalca je dala milijonom delo in omogočila udobno življenje.

Kako je človek s svojim kulturnim napredovanjem preobrazil zemljo.

Čim bolj se dviga gospodarska izobrazba naroda in čim bolj se mu množi število ljudi, tem bolj vsestransko se izraža to tudi v zemlji, na kateri prebiva. Tako je človek lice zemlje popolnoma preobrazil, tako da bi je prvotni prebivalci skoro ne poznali več. To se je vršilo včasih prav počasi in postopno, zgodovina pa nas uči tudi, kako so se neplodne pokrajine z neverjetno naglico izpremenile v rodoviten svet, ki lahko preživlja milijone ljudi.

Krasen primer nagle preobrazbe divje pokrajine v obdelan in rodoviten svet nam nudita Severna Amerika in Avstralija.

V 18. stoletju je kazalo ozemlje Zedinjenih držav čisto drugačno lice kakor dandanes. Na vzhodni tretjini so šumeli krasni gozdovi z različnim drevjem, srednja tretjina je bila kot ogromno travnato morje, po katerem so se pasle in podile tisočglave črede bivolov, zapadno od teh pokrajin pa je samevala visokogorska puščava, v kateri so se skrivali bogati zakladi zlata in srebra.

In danes? Gozd pokriva komaj četrtino tega ozemlja. Kjer je prej rasla divja trava, valove zdaj zlata žitna polja, najobilnejšo letino turščice in bombaža dajejo ista tla, ki so bila prej divja puščava. Iz neštevilnih jam spravljajo železno rudo in premog s kamenim oljem; okoli njih pa je cel gozd kadečih se tovarniških dimnikov; mreža železniških prog in prekopov prepleta dolino reke Misisipija s Kanadskimi jezeri, kjer je zraslo mesto Chicago (izgovori Čikago) kot pristaniško mesto s svetovnim prometom.

Celo po daljnem zapadu, kjer so poprej le Indijanci lovili divje zveri, se vije železna kača, ki veže zapad in vzhod.

San Francisco je nastal v petdesetih letih iz nič; danes je to mesto drugi New York (izgovori Njujork). New York, zdaj za Londonom največje mesto na svetu, je bil nekoč borna indijanska vas.

Še hitreje kakor Amerika se je razvijala Avstralija. Še pred letom 1788. je bila ta celina

domovina lakote in žeje; tam ni bilo niti bilke žita, tudi ne sadežev in molznih živali, da celo divjačina ne. Podjetni in pridni Angleži pa so v tem kratkem času napravili iz Avstralije zakladnico najrazličnejših bogastev, rastlinskih, živalskih in rudninskih.

Vse vrste našega žita in sadja kakor tudi vse koristne živali izbornu uspevajo v avstralskem podnebnju. Na krajih, kjer prej avstralski črnci ni dobil niti kaplje vode, da bi si ohladil žejna usta, so izvrtali studence ali vdolbli vodnjake, kamor se steka voda, da napaja one ogromne čede ovc, ki so s svojo kot žida mehko volno vir velikih dohodkov. Reja ovc prinaša Avstraliji največ bogastva. V tamkajšnjem suhem podnebnju zraste ovcam tako nežna in mehka volna, da ji ni drugod tekmeča.

Pred dobrimi sto leti Avstralija ni imela nobenega mesta, nobene vasi, danes pa je posejana z lepo razvijajočimi se kraji; Melbourne (izgovori Melbern) se je razvil še hitreje kakor San Francisco.

A ne samo Novi svet, tudi Stari svet je doživel podobne spremembe. Java (otok v Aziji), ki daje svetovni trgovini toliko rastlinskih pridelkov, je dobila sladkorni trs iz Indije, tobak iz Amerike, čajevce iz vzhodne Azije, kavovec iz Afrike. Indijski otok Ceylon (izgovori Sejlton) je celo v najnovjšem času dvakrat premenil rastlinstvo: najprej so po izsekanem gozdu posadili samo kavovec, nato pa iz strahu pred uničujočo listno gobo le čajevce.

časno našel po krivdi centralizma, ki so ga naši klerikalci uvedli po nepotrebnem.

Drug primer kratkovidnosti in nesposobnosti naših klerikalcev nudi vprašanje železniških delavnic. O tem smo že ob priliki govorili, pa je kljub temu prav, da stvar na kratko še ponovimo. Na tisoče pokvarjenih vagonov razpada na naših kolodvorih, med tem ko vlada na naših železnicah silno pomanjkanje vagonov, kar se opaža zlasti v času jesenske izvozne dobe. Ako bi bilo naše državno gospodarstvo pametno in smoteno, bi državna uprava skrbela, da bi se ti vagoni čim prej popravili, da bi ne razpadali dalje in da bi v prometu prinašali dobiček. Skrbeti bi morala, da se ti vagoni čim prej popravijo v domačih železniških delavnicah, ki naj bi se v to svrhu primerno razširile.

Zgodilo pa se je nasprotno. Klerikalci so glasovali za proračun, v katerem so se celo zmanjšali izdatki za železniške delavnice, tako da je morala železniška uprava odpuštili v svojih delavnicah na stotine delavcev iz službe, ostalim pa skrčiti delovni čas in znižati plače. Klerikalci so ob glasovanju za proračun vpili, da je to varčevanje, med tem pa pokvarjeni vagoni nadalje propadajo in zopet so se pričele množiti železniške nesreče, ker ni ne denarja in ne delavcev na razpolago za popraviljanje železniških prog in vagonov.

Med tem ko so klerikalci v vladi v škodo siromašnih bolnikov in splošnega državnega gospodarstva na tak način varčevali, pa so bili na drugi strani tem bolj darežljivi. V finančnem zakonu, za katerega so glasovali, je določba, po kateri ima država izplačati črnogorskim princem 42 milijonov dinarjev ter vrniti del premoženja, ki ga jim je l. 1918. črnogorska Narodna skupščina v Podgorici zaplenila v dobro države.

Bolniki se mečejo iz bolnišnic na cesto, da umirajo brez zdravniške pomoči, naše železnice se puste razpadati, delo v železniških delavnicah se omejuje, delavstvo se odpušča in znižujejo delavske plače. Črnogorskim princem pa se na račun kmetijskega davkoplačevalca po zaslugi klerikalnih po-

slancev in bivših klerikalnih ministrov darujejo silni milijoni!

Odstavljeni črnogorski dinastiji je zaplenila premoženje, v kolikor ga njeni člani niso odnesli v inozemstvo, v Italijo, odkoder so več let rovarili proti naši državi, črnogorska Narodna skupščina ob prevratu 16. novembra leta 1918. Črnogorci sami so to storili v prid naši novi državi in Črnogorci so tudi protestirali, ko so naši slovenski klerikalci glasovali za milijonski dar črnogorskim princem. Ne čudili bi se, ako bi Črnogorci predlagali, naj se vrne nekdanji njihovi dinastiji del premoženja in plača po vrhu še ogromna vsota milijonov, a kaj brigajo nas Slovence črnogorski principi? Črnogorska oblastna skupščina je soglasno protestirala proti takemu razmetavanju državnega denarja, naši klerikalni listi pa so ga še zagovarjali in «Slovenec» je celo zapisal, da je to potrebno, ker so črnogorski principi v sorodstvu z italijanskim kraljem in da bo Italija manj rovarila proti naši državi, če bomo mi plačali črnogorskim princem 42 milijonov dinarjev in jim poleg tega vrnili še del njihovega zaplenjenega premoženja. Kakor da bi ne bilo znano, da so črnogorski principi prav takrat najbolj rovarili proti naši jugoslovenski državi, ko so imeli največ denarja in ko še niso zapravili vseh svojih milijonov. In če so črnogorski principi v sorodstvu z italijanskim kraljem, potem pravimo mi, da slovenskemu kmečkemu davkoplačevalcu to sorodstvo prav nič mar ni in da nikakor ne gre, da bi zaradi tega postali žepi slovenskega kmeta znatno lažji.

Ali se nam res tako dobro godi, da moramo črnogorskim princem darovati milijonske vsote samo zato, da se lahko pokažemo «nobel». Koliko je država dala siromašnemu črnogorskemu ljudstvu, ki strada vse leto na svojih skalah, koliko je dala za prebivalstvo v Hercegovini, kjer deca umira od lakote, in koliko je dala za tisoče brezposelnih ljudi pri nas, ki bi radi delali, pa dela in zaslužka ne dobe?

Za bolnike in zdravnike, za železniške delavnice, za popravilo vagonov in železniških tirov ni denarja in ni ga tudi za marsikaj drugega nujno potrebnega! Pač pa ga je dovolj za črnogorske prince, da se bodo lahko še dalje zabavali na račun našega kmetijskega ljudstva. SLS, ki je glasovala za črtanje izdatkov za naše bolnišnice, ki je kriva, da se mečejo iz njih bolniki na cesto, ki je glasovala za skrčenje kreditov za železniške delavnice, za povišanje raznih davkov in končno za 42 milijonsko darilo črnogorskim princem, se lahko danes upravičeno imenuje stranka črnogorskih princev.

Za siromake v vladi ni imela denarja, za prince ga je imela dovolj. Zaradi princev je zatajila koristi ljudstva in klerikalni listi še branijo to protiljudsko vlogo klerikalne stranke!

Zato pa naj volijo dne 11. septembra pri skupščinskih volitvah klerikalne poslance črnogorski principi, ki so jim za podarjenih 42 milijonov lahko hvaležni, slovensko ljudstvo, ki bo te milijone plačevalo iz lastnega žepa, jim ne more biti hvaležno!

Politični pregled.

Volilni teror. Med tem ko se v Sloveniji komaj čuti, da so razpisane volitve v narodno skupščino, se v južnih pokrajinah izvaja že najhujša agitacija političnih strank. Seveda pri tem ne manjka terorističnih nastopov. Vukičević ne izbira sredstev, da izide iz volilnega boja zmagovit. Svetozarju Pribičeviću so v Bosni v raznih krajih žandarji onemogočili zborovanja. Agitatorje in zaupnike samostojnih demokratov za-

pirajo. Za Vukičevićovo vlado zainteresirani radikalni se zelo boje Pribičevićevega napredka v prečanskih krajih. Pa tudi iz krogov demokratske zajednice, zlasti pa iz vrst bosenskih muslimanov, prihajajo protesti radi volilnega terorja, ki ga izvajajo vladni radikalni. Davidovičevići demokratski ministri so na pritisk svojih pristašev že ponovno načeli na sejah ministrskega sveta vprašanje svobodnih volitev. Toda Vukičević se

Starodavni Egipt je bil od nekdanj ena najrodovitnejših dežel na svetu. Polje omaka in gnoji reka Nil, ki poplavlja deželo. V teku stoletij pa se je poplavljenno ozemlje vedno bolj ožilo. Ker se je namreč breg polagoma višal, ni mogla reka več poplaviti toliko sveta. Angleži, gospodarji Egipta, so zgradili v novejšem času pri Assuanu velikanski nasip, dolg 2 kilometra, s 180 zatvornicami z jeklenimi vrati. Ko voda naraste, odpro zatvornice in voda preplavi one kraje, ki bi jih brez te naprave ne dosegla več.

Takih primerov bi lahko našteali še celo vrsto. Mojstri v ustvarjanju rodovitne zemlje so zlasti Angleži, ki so v svojih kolonijah večkrat napravili iz puščave rodovitna žitna polja.

Evropa je dobila iz Amerike tobak, turščico, krompir, Azija pšenico in riž, mnogo vrst sadja, sviloprejk.

Na tem mestu ne smemo pozabiti onih del, ki se jih je lotil človek, da bi izsušil močvirja. Tudi v tem oziru so nekatere dežele veliko več storile kakor druge. Tako je na primer Italija v zadnjem stoletju spremenila mnogo nezdravega, malaričnega sveta v rodovitno polje.

Našo državo čaka v tem pogledu še ogromno delo. Tudi pri nas imamo še kraje, kjer se iz nezsušenega močvirja širi malarija. Ni dvoma, da se da ta z modernimi sredstvi popolnoma odpraviti. Čitatelji časopisov so v zadnjem času gotovo brali, da se bavijo z načrtom, da osuše Skadrsko jezero. S tem bodo omejili malarijo in obenem pridobili lep kos rodovitnega sveta.

Kratek pregled nam je pokazal, kako je omikani človek izpreminjal in preobraževal zemljo deloma s tem, da je začel gojiti druge rastline in živali; deloma pa s tem, da je gradil pota, namakal ali osuševal zemljo. Zemlja je vedno taka, kakršno jo človek napravi.

Vprašanje novega načina pozdravljanja v Turčiji.

V Turčiji je bilo pred vojno zabranjeno pozdravljati na ulici žene. Celó tako daleč so šli, da se na ulici nista pozdravila dva prijatelja, ako je bil kateri v spremstvu svoje žene. Zadnja leta pred vojno se je ta strogost omilila toliko, da sta se prijatelja pač pozdravila in tudi spregovorila nekaj besed, žena pa je stopila stran in dostojnost je zahtevala, da možev prijatelj žene sploh ni pogledal.

Po reformah Kemal paše, ki je z zakonom odpravil fese, koprene in hareme, je seveda tudi v tem oziru nastopil preokret. Znana dama, ki gre po ulici nezagrnjena, se sedaj ne sme več prezreti. Zato pa zdaj v turški družbi živahno razpravljajo o tem, kako naj izobražen Turek pozdravi znano damo.

Navaden pozdrav v Turčiji je, da Turek položi roko najprej na srce in jo nato z lahkim peklonom dvigne k čelu. Nekateri se zavzemajo za to, naj se ta pozdrav porablja tudi napram

damam, drugi pa zagovarjajo evropski način pozdravljanja, namreč odkrivanje in seganje v roko. Proti odkrivanju je odpor splošen in se tudi med moškimi ne more uveljaviti, več pristašev pa ima rokovanje. Utemeljujejo rokovanje s tem, da ne pomenja nikakega posnemanja evropskih navad, ampak da je to star turški pozdrav, ki so ga v Evropo zanesli še le mohamedanci, a se je potem med njimi samimi izgubil.

Meso in muhe.

Tam v slavni skipetarski deželi je poslal kmet Ahmed sušiti svinjsko plečce mesarju. Mesar je odrezal velik kos z njega. Ko je kmet to videl, je rekel mesarju, naj mu povrne škodo, sicer ga pojde tožiti.

Mesar pa je stekel prej k sodniku in mu dal veliko potico v dar. Kmet pride tožiti in sodnik je zasljal oba.

Mesar se je zagovarjal, da so mu muhe pojedle toliko mesa.

Sodnik (kmetu): «Ako so muhe storile to, se znosite nad muhami. Pobijajte jih, kjerkoli dobite katero.»

Slučajno je ugledal kmet muho na sodnikovem obrazu. Brez pomisleka je lopnil s pestjo po sodnikovem nosu, da se je možaku takoj pocedila kri, in dejal: «Kakor nalašč! Ena je že tukaj!»

veliko ne zmeni za pritožbe. Volilni teror se dnevno veča. Vladni radikali tudi ne opuste nobene prilike, da bi ne udarili tudi po pašičevcih. Vukičevićevi somišljeniki se torej tepejo na vse strani. Politični krogi, ki imajo najboljši vpogled v položaj v državi, so mnenja, da je Vukičevićeva pozicija na skrajno trhljih tleh in da doživi njegovi radikali pri volitvah popoln poraz.

Prve kandidature. Velja Vukičević kandidira v Skoplju, dr. Obradović v Tetovu, minister pošte Kocić v Kumanovu, Dimitrije Popović v Štipu, general Milosavljević v Bitolju kot protikandidat pašičevcu Cirkoviću, finančni minister dr. Bogdan Marković v Kavadaru, minister pravde Subotić kot protikandidat proti Trifkoviću v Somboru. Bivši zunanji minister dr. Ninčić bo kandidiral v Velikem Bečkereku. Skupščinski predsednik Marko Trifković je bil izvoljen za nosilca pašičevske liste v Somboru. Minister Svetislav Stanković kandidira v Novem Sadu kot protikandidat proti bivšemu ministru dr. Slavku Miletiću. Bivši finančni minister dr. Milan Stojadinović bo nosilec radikalne liste v Črni gori. Doktor Slavko Miletić bo kandidiral razen v Novem Sadu tudi v južnem Banatu. Davidović kandidira v Vranju, v mestu Beogradu in v beograjskem okrožju. Radikal dr. Ljuba Popović je sreski kandidat v Stari Pazovi. Demokrat dr. Šečerov je nosilec demokratske liste v gornjem Banatu. Minister dr. Niko Perić kandidira v Šabcu, razen tega pa tudi v južni Srbiji.

Davidovičevi demokrati so nekaj časa veljali za Jugoslovane. Na zadnji seji finančnega odbora se je pa pokazalo, da v plemenski mržnji ne zastajajo za radikali. Poslanec Banković je protestiral na seji finančnega odbora proti temu, da se prenovljeni železniški vagoni še vedno označujejo z SDŽ (Srbske državne železnice), mesto z SHS. Med člani odbora je po tem protestu nastal prepir, v katerem je Davidovičevce Kosta Timotijević zaklical prečanskim poslanecem: «Tako mora biti, to je srbska država, vi pa lahko crknete!» Brez komentarja!

Izid občinskih volitev. V Laškem je dobila pri občinskih volitvah SDS 183 glasov (13 mandatov). Združena lista klerikalcev in nemčurjev pa 66 glasov (4 mandate). Litija: napredna lista 53 glasov (2 mandata), nepolitična stranka 38 glasov (2 mandata), SLS 369 glasov (13 mandatov). Šmartno pri Litiji: napredna lista 178 glasov (9 odbornikov), klerikalci so dobili 16 odbornikov. V a č e: napredne stranke so dobile 5 odbornikov, klerikalci pa 4. Zagorje: lista narodnega delavstva 106 glasov (3 mandate), socialistična lista 105 glasov (tri mandate), narodno-gospodarska lista 91 glasov (3 mandate), komunistična lista 319 glasov (enajst mandatov), oficijelna SLS 46 glasov (1 mandat), krščanski socialci 112 glasov (4 mandate).

Zagrebski občinski svet je razpustila Vukičevićeva vlada in se vrše volitve še pred skupščinskimi volitvami.

Radličevci v južni Srbiji. Pavle Radić je s primernim spremstvom agitatorjev obiskal razne kraje v južni Srbiji, da dobi stike z volilci in postavi svoje kandidate. Radikalci so pa nastopili najbrutalnejše proti radičevski agitaciji. Pavle Radić je bil ponovno dejansko napaden in povsod so mu bili preprečeni sestanki in shodi. V okolici Skoplja so Pavlu Radiću pred očmi žandarmerije razbili vse šipe na avtomobilu in s kamenjem tudi njega težko ranili.

Velikoplatistična politika SLS. Ko je bila SLS še na vladi, je glasovala za to, da se s finančnim zakonom določi, da je dopuščen davek od dobička družb, ki so dolžne javno polagati račune (med te spada tudi Trboveljska premogokopna družba), le 200 % občinske doklade. Zaradi tega določila izgubi n. pr. litijski cestni okrajni zastop nad en milijon dinarjev na predvidenih dohodkih, laški cestni okrajni zastop pa nad dva milijona dinarjev. Klerikalci so torej v korist bogati Trbo-

veljski premogokopni družbi privolili, da plača tri milijone dinarjev manj davka kot doslej.

Markisti med seboj. Pri volitvah v oblastno skupščino se je večina marksističnih skupin odločila za enoten nastop. Uspeh volitev je bil porazen za marksiste. V ljubljanski oblasti so dobili le trboveljski mandat in tudi v mariborski oblasti se jim ni godilo veliko boljše. Delavstvo ni zapalo kandidatom marksističnih list. Kako tudi? Vsaj so se že na volilnih shodih posamezni govorniki prepirali med seboj in iznašali očitke, ki niso mogli biti za nikogar priporočljivi. Sedaj se gospodje okoli «Delavske Politike» zopet trudijo, ustvariti enotno fronto marksistov. Naslovili so na skupino «Enotnost» (komunisti) in na skupino «Naprej» (Bernotovci) dopis, v katerem jih javno pozivajo, da se takoj pismeno izjavijo, če so za enoten nastop. Po delavskem mitingu v Ljubljani in po volitvah v Zagorju pa skupina «Enotnost» ni nič kaj pripravljena, nastopati na eni listi z gospodi pri «Delavski Politiki». Vse kaže, da je poziv za enoten nastop izšel zgolj iz taktičnih vidikov in da so njega avtorji že vnaprej prepričani, da ne bo rodil uspeha. Če bi se vsi marksisti združili, bi jih ne bilo veliko. Če bodo pa razcepljeni, jih pa nikjer nič ne bo. Združeni bi z velikimi napori lahko dobili dva do tri mandate v Sloveniji. Razcepljeni pa ne dobé ničesar. Vsi delavski glasovi, oddani za marksistične liste, so izgubljeni. Kdor bi šel za take liste v borbo, bi izvrševal delo, ki je že vnaprej obsojeno na neuspeh. Zato tudi ni med marksisti

nobene borbenosti in najvnetejši agitatorji se značilno izražajo o svoji organizaciji in o razmerah, ki vladajo v nji. Razcepljen marksistični pokret škoduje tudi ostalemu delavstvu. Parola bi morala biti, da se ustvarijo čim močnejše delavske organizacije. Narodno delavstvo je edino izvedlo v svojih vrstah enotne in složne nastope. Zato ima narodno delavstvo tudi močno in disciplinirano organizacijo, ki je zmožna za svoje članstvo priboriti uspehe. Marksistični mal-kontentje se pa s svojimi ponesrečenimi nastopi sami izločujejo iz resnega delavskega pokreta.

Kongres narodnih manjšin. Od 22. do 24. avgusta se bo vršil v Ženevi kongres narodnih manjšin. Za zborovanje je določen naslednji dnevni red: 1.) Ogroženje evropskega mira zaradi narodnostne nestrpnosti; 2.) sodelovanje narodnih manjšin v državah ter v mednarodnem svetu; 3.) vprašanje jezikov; 4.) suvereniteta države in pravice manjšin; 5.) relativno vprašanje k statistiki narodnosti ter 6.) organizacija in propaganda.

Kriza v ruski komunistični stranki. Trockij in Zinovjev sta zadnja leta ponovno očitala sovjetski vladi, da se je pregrešila proti tradicijam boljševizma. Obema se tudi očita, da sta dne 9. junija, potem ko je bil umorjen sovjetski poslanik Volkov v Varšavi, inscenirala na moskovskem kolodvoru demonstracijo, ki je bila naperjena proti sedanji vladi sovetov. Kominternu je zato zaključila, da se Trockij in Zinovjev izključita iz komunistične stranke.

Pokrajinski zlet jugoslovenskega Sokolstva.

Lepe dneve je doživljala Ljubljana od 27. do 29. junija, ko se je ob ogromni udeležbi Sokolstva in Sokolstvu naklonjenega občinstva iz vse države vršil V. pokrajinski zlet jugoslovenskega Sokolstva. Naših sokolskih svečanosti so se udeleževali tudi zastopniki bratskih češkoslovaških, poljskih in ruskih Sokolov.

Glavne prireditve so bile na Vidov dan 28. in na praznik Petra in Pavla 29. junija. Na Vidovdan, narodni praznik, ki se je s sokolsko slovesnostjo pač najprimerneje proslavil, so se vršile dopoldne na Taboru sokolske tekme, popoldne pa je bil ob udeležbi preko 5000 gledalcev nastop Sokola I., ki je s svojo dovršeno telovadbo pokazal, da je vreden krasnega Sokolskega doma na Taboru. Med številnimi točkami Sokola I. je nastopila tudi dijaška četa 40. Triglavskega pešpolka pod vodstvom poročnika Rataja. Kot gostje so nastopili ruski Sokoli z vajami s kozaškimi sulicami, naraščajniki s Sušaka z vajami z vesli in članice iz Zagreba, ki so predvajale vaje s snežnimi kepami. Občinstvo je telovadce burno pozdravljalo.

Po končani telovadbi se je v vseh prostorih Tabora vršila živahna sokolska zabava.

Drugega dne se je dopoldne razvila po ljubljanskih ulicah svečana sokolska povorka, čvrsti Sokoli in brhke Sokolice z bratskimi slovanskimi gosti so se zbrali na Bleiweisovi cesti, odkoder se je začel premikati sprevod z več godbami. Na čelu je korakala fanfara, takoj za njo je sledila močna četa Sokolov na konjih s praporom. Skupno je korakalo v sprevodu 47 praporov, 5 godb poleg fanfar in nad 2000 članov in članic v krogih. Sredi povorke je korakala četa jugoslovenske vojske, ki jo je občinstvo, katerega se je zbralo na ulicah okrog 30.000, posebno navdušeno pozdravljalo. Prav pestro sliko je dajala sprevodu skupina narodnih noš. Bil je zares diven pogled na vrste Sokolov in Sokolic, vojaško četo, sokolske konjenike, narodne noše in ogromno množico navdušenega občinstva, a raz oken in balkonov se je vsipalo na Sokolstvo cvetje.

Sprevod je po številnih ulicah krenil na Tabor, kjer se je izvršila svečana otvoritev Sokolskega doma. Na balkonu doma so bili zastopnik Nj. Vel. kralja brigadni general Vuković, starešinstva slo-

vanskih sokolskih zvez, kot gospodar doma starosta brat dr. Pestotnik in predsednik Društva za zgradbo Tabora brat Turk. Vzpodbudnim besedam br. Turka, generala Vukovića, brata dr. Pestotnika, staroste ljubljanske sokolske župe brata Marolta, staroste poljskih Sokolov br. Zamoysekega, podstaroste češkoslovaške sokolske zveze brata Stepaneka, staroste ruskega Sokolstva brata dr. Verguna in staroste Jugoslovenske sokolske zveze brata Gangla so poslušalci burno pritrjevali. Brat Gangl je dejal med drugim: Ta Tabor je dom vseh jugoslovenskih Sokolov, je dom ruskih Sokolov, češkoslovaških, poljskih in bolgarskih Sokolov (velike ovacije občinstva bolgarskemu narodu), katerim vsem bodi prvi in zadnji cilj sreča ter blagor naroda. Na žalost še danes ni združen v velikem sokolskem domu del našega naroda. V borbi za resnico in pravdo naj Sokolstvo, če bo treba, tudi z mečem in puško iztisne, da bodo vsi svobodni v sokolskem domu (Klici: Živel Trst! Živela Gorica!).

Po ogledu notranjosti Tabora so se gostje odpeljali v Kazino k skupnemu obedu, pri katerem je starosta JSS brat Gangl najprej napil Nj. Vel. kralju in prečital udanostno brzojavko, ki jo je odposlal na Bled, nato pa je pozdravil vse prisotne, predvsem zastopnike tujih držav.

Sokolske svečanosti so dosegle svoj višek in so se zaključile z javno telovadbo na telovadišču ljubljanskega Sokola v Tivoliju, kjer so nastopili Sokoli, Sokolice, naraščaj, vojaška četa in ruski Sokoli. Proste in orodne vaje so napravile spričo velike dovršenosti na gledalce, katerih je bilo okrog 12.000, mogočen utis.

Po javnem nastopu so se nekatere župe že odpravile domov, ogromne množice pa so se podale k veseličnemu večeru na Tabor, kjer se je ob zvoku dveh godb razvijala neprisljuna prijetna zabava.

Veliki sokolski dnevi, ki so zopet enkrat podali račun o našem sokolskem delu, so pokazali, da je sokolski cilj zdravih teles in zdravih duš velikega pomena za našo mlado državo, ki potrebuje v svoji notranji in zunanji borbi telesno in duševno zdrave ljudi. Veliki in svečani sokolski dnevi bodo ostali v neizbrisnem spominu.

Narodno-strokovna zveza.

Inspekcija dela.

Ljubljanska inspekcija dela je v letu 1926. pregledala 1358 obratov z 14.088 delavci, med temi ima samo eno podjetje nad 1000 delavcev, 4 s 500—1000, 7 z 200—500, 13 s 100—200, 13 s 50—100, 47 z 20—50, vsa ostala imajo manj kot 20 delavcev zaposlenih. V 1926. letu je beležila ljubljanska inspekcija dela 996 nezgod, od teh 17 smrtnih in 979 nesmrtnih. Največ nesreč je bilo v lesni industriji, in sicer 7 smrtnih in 409 nesmrtnih. Mezdni gibanj je bilo v tem letu 3, in sicer 2 v kovinski industriji in 1 v kemični industriji. Mezdna gibanja so končala 1 s popolnim uspehom in 2 z delnim uspehom. V letu 1926. so bile 4 stavke, in sicer 1 v lesni industriji, kjer je stavkalo 68 delavcev en dan zaradi odtegljaja zaslužka. Uspeh stavke popoln; 1 v oblačilni industriji, kjer je stavkalo 14 delavcev dva dni zaradi odpusta dveh pomočnikov. Uspeh popoln, ker sta bila oba sprejeta nazaj v službo. Tretja stavka v oblačilni industriji, kjer je stavkalo 16 delavcev tri dni zaradi znižanja mezde. Uspeh stavke popoln. Četrta stavka v kovinski industriji, kjer je stavkalo 21 delavcev 1 dan zaradi znižanja plače. Uspeh popoln.

Mariborska inspekcija je pregledala v letu 1926. 401 podjetje s 5473 delavci. Od teh sta 2 s 500—1000 delavci, 4 z 200—500, 8 s 100—200, vsi ostali pod 100 delavci. V tem letu je beležila ta inspekcija 863 nezgod, in sicer 14 smrtnih in 849 nesmrtnih. Tudi tu je bilo največ nesreč v lesni industriji, in sicer 1 smrtna in 173 nesmrtnih. Stavki sta bili dve, in sicer ena v železarni na Muti, kjer je stavkalo 138 delavcev 2 dni zaradi redukcije plač. Uspeh ugoden. Druga stavka je bila v granitni industriji. Stavkalo je iz istega razloga 78 delavcev 7 dni. Uspeha nobenega, ker se je stavka izjalovila.

Zagrebska inspekcija je pregledala 592 podjetij s 17.373 delavci. Nesrečnih primerov je beležila 487, od teh 5 smrtnih in 482 nesmrtnih, največ v lesni industriji. Mezdni gibanj je bilo 13 in so končala 5 s popolnim uspehom, 7 z delnim uspehom in 1 z neuspehom. Stavk je bilo 12, pri katerih je stavkalo 1539 delavcev, ki so stavkali skupno 200 dni. Največ stavk je bilo zaradi znižanja zaslužka. Tri stavke so končale s popolnim uspehom, 5 z delnim uspehom in 4 brez uspeha.

Inspekcija dela v Osijeku je pregledala 242 podjetij z 20.150 delavci. Nesreč je beležila 2002, in sicer 12 smrtnih in 1990 nesmrtnih, največ od teh v lesni industriji. Mezdni gibanj 25, ki so končala razen enega vsi z neuspehom. Stavk je bilo 12 z 2649 stavkujočimi, ki so izgubili 34.058 delovnih dni. Stavke so končale večinoma z delnim uspehom. Zanimivo je dejstvo, da je v Osijeku pri kemični tovarni bilo odpuščeno delavstvo, ki je zahtevalo povišanje plače in priznanje strokovne organizacije ter je tovarna pričela obratovati z na novo sprejetim delavstvom.

Inspekcija v Banji Luki (Bosna) je pregledala 331 podjetij s 16.863 delavci. Nesreč je imela 1064, od teh smrtnih 26, ostale nesmrtni, največ v kemični industriji. Mezdni gibanj in stavk ni bilo nobenih.

Sarajevska inspekcija je pregledala 400 podjetij z 18.521 delavci. Beležila je 1423 nesreč, od teh 23 smrtnih. Mezdno gibanje je bilo samo eno, ki je končalo z delnim uspehom. Stavke so bile tri. Ena je trajala osem dni in je stavkalo 65 delavcev zaradi čezurnega dela. Uspeh dovoljen. Druga in tretja stavka sta bili v šumski industriji v Zavidovičih-Olovu, kjer je stopilo 4. oktobra v stavko 750 delavcev zaradi zvišanja plače in ureditve delovnega časa. Stavka, ki je prenehala 9. oktobra, je ponovno izbruhnila 12. oktobra in je stavkalo 2780 delavcev. To je bila ena največ-

jih stavk v letu 1926., ki je končala le z delnim uspehom za delavstvo.

Splitska inspekcija dela je pregledala 484 podjetij z 10.215 delavci. Nesrečnih primerov je beležila 345, od teh osem smrtnih, največ nesreč v kamenolomih in steklarnah. Mezdna pokreta dva, ki sta končala z delnim uspehom. Stavke so bile štiri z 1051 delavci; dve stavki sta končali z uspehom, ena z delnim uspehom, ena z neuspehom.

Inspekcija v Nišu je pregledala 570 podjetij s 6016 delavci. Nesreč je beležila 55, od teh pet smrtnih. Mezdni gibanj in stavk ni bilo nobenih.

Beograjska inspekcija je pregledala 676 podjetij s 27.177 delavci. Nesrečnih primerov je bilo 318, od teh 16 smrtnih. Stavke so bile tri. Od teh ena v Srpsko-francoski banki zaradi povišanja plače. Končala je z neuspehom. Ena stavka je bila v podjetju «Sartid», kjer je stavkalo 579 delavcev šest dni zaradi znižanja akordne postavke. Uspeh dovoljen. Tretja stavka je bila pri Beograjski tekstilni industriji, kjer je stavkalo 965 delavcev skoro mesec dni zaradi izenačenja plač. Uspeh delni.

Inspekcija dela za Vojvodino je pregledala 594 podjetij z 12.374 delavci. Nesreč je beležila 928 s 14 smrtnimi primeri. Mezdni gibanj je bilo dvoje, od teh eno s popolnim uspehom, eno z neuspehom. Stavk je bilo pet. Pri eni je stavkalo 22 delavcev-metalcev 70 dni zaradi odpovedi kolektivne pogodbe. Uspeh: ostalo vse pri starem brez pogodbe. V tovarni železnega pohištva je bila druga stavka, kjer je stavkalo 45 delavcev sedem dni zaradi uvedbe akorda. Stavka je končala z neuspehom. Tretja stavka je bila v lesni industriji. Stavkalo je 82 delavcev pol meseca zaradi znižanja plače za 20 odstotkov. Uspeh za 15 odstotkov, ker so se plače znižale samo za 5 odstotkov. Četrta stavka v tovarni vijakov. Stavkalo 10 delavcev 19 dni zaradi odpusta zapupnika. Uspeh popoln, ker je bil zapupnik sprejet v delo. Peta stavka v tovarni dinamostrojov. Stavkalo je šest delavcev poldrugi mesec zaradi sprejetja delavcev na delo brez pristanka delavskega zapupnika. Stavka je končala z neuspehom.

Kaj čita naš delavec.

Strokovni tajnik NSZ poroča:

Nedavno sem napravil več zelo zanimivih poskusov s tem, da sem povprašal naše čitatelje delavce, da-li so brali uvodnik in druge strokovne članke v «Novi Pravdi». Odgovori so bili porazni, kajti smelo trdim, da je pozitivno odgovorilo kakih 10 odstotkov čitateljev, medtem ko bere podlistke nič manj kot 95 odstotkov. Posebno všeč jim je «Tajinstveni», katerega čita ne le naročnik sam, temveč tudi njegova žena, hči itd.

To pa se ne godi samo pri našem listu in pri našem članstvu. Tak pojav je vsepovsod. Lahko trdimo, da imamo morda komaj 10 odstotkov de-

lavstva, ki se z vso resnostjo briga za vsa delavska vprašanja. Največji del delavstva je številni material, ki se briga za organizacijo le v toliko, v kolikor ima slučajno interes za intervencije in podpore. Več ga ne briga.

In ravno to je pogubno za vse delavstvo. Lober vojak je oni, ki se za borbo vsestransko pripravi, ne pa oni, ki smatra za najpotrebnejše, da se pripravlja za varstvo samega sebe. Naše najboljše orožje je naš tisk, naše knjige in časopisje. Čim več znanja črpamo iz njih, tem boljši vojniki bomo. Preden se pa odločim za boj, moram vedeti, s kom in za kaj se bom boril. To vse zvedo edinole iz socijalističnih knjig in časopisja. Naša «Nova Pravda» prinaša v vsaki številki toliko poučnega gradiva, da bi si čitatelji znatno lahko izpopolnili svoje znanje. Vzgojena bi bila armada, ki bi znala, zakaj in čemu boj. Seve, če naš delavec smatra svojo nalogo za izpolnjeno s tem, da plača list in prebere «Tajinstvenega», potem je izključeno, da bi se pripravila armada idejnih borcev. Berite torej list od začetka do konca in spopolnajte svoje znanje. Nihče ni tako pameten, da bi mu bila lahko dober list ali dobra knjiga odveč.

Te moje besede so trpke in žal, da sem jih moral napisati, a bolje je, pogledati resnici v oči, pa če je še tako huda, kakor se za njo skrivati. Berite torej vsi celo «Novo Pravdo», pokažite vašo zrelost, da bom prihodnjic slišal veselo dejstvo, da bere 95 odstotkov čitateljev najprej uvodne in druge članke, potem se pa šele ustavi v zabavnem kotičku.

★

Vsem podružnicam. Ponovno opozarjamo vse podružnice na brezposelne podpore delavske zbornice. Opozorite na to vse naše brezposelne člane in prijatelje. Prijavijo naj se takoj pri podružnici ali v tajništvu Narodno-strokovne zveze. Ljubljana, Narodni dom, pritličje, desno. Pogoj je, da prosilec ni nad eno leto brezposeln in da je bil pred brezposelnostjo najmanj tri mesece član bolniške blagajne. Storitve povsod svojo dolžnost in opozarjajte brezposelne, da je možno dobiti podporo. — Podružnice prosimo, naj do konca julija ne sklicujejo sestankov, ker jim ne bomo mogli poslati govornikov. Redno delo pričnemo takoj s 1. avgustom z ozirom na državnozbornske volitve. Prihodnji teden prejmejo podružnice prvo okrožnico z oizrom na bližajoče se volitve. Tej okrožnici bo posvetiti največjo pažnjo.

KOVINSKI DELAVCI, POMOČNIKI IN MOJSTRI! Te dni dospe iz Kragujevca komisija tamonjnega arzenala, da dobi nekaj dobrih delavcev. Brezposelni naj se takoj javijo v tajništvu Narodno-strokovne zveze v Ljubljani, Narodni dom, kjer dobijo potrebne podatke.

MEDVODE. Ker kljub opozorilu nekateri še niso plačali članarine, jih prosim, da to nemudoma store, ker se jim sicer ustavi list. Tovariši, bodite v tem oziru točni. — Blagajnik podružnice NSZ.

Tedenske vesti.

* Anton Kristan: «O delavskem in socijalističnem gibanju na Slovenskem do ustanovitve jugoslovske socijalno-demokratske stranke». Zadržna založba v Ljubljani je izdala zanimivo knjigo, ki je prva te vrste. Razpravlja o delavskem in socijalističnem gibanju na Slovenskem do ustanovitve jugoslovske socijalno-demokratske stranke od leta 1848. do leta 1896. zelo pregledno in dokumentarčno. Posebno zanimiva so poglavja o preganjanju socialistov, o obravnava, o Francu Železnikarju, 1. maju itd. Vsa knjiga obsega 200 strani in je pisana zelo poljudno in zanimivo. Pridejan je seznam slovenskih knjig,

brošur, revij in časopisov, namenjenih socijalističnemu delavstvu, ki ga je sestavil Cvetko Kristan. Knjiga stane 30 Din in se dobiva v Zadržni založbi in v vseh knjigarnah. Knjigo priporočamo.

* **Prihod kralja in kraljice na Bled.** V soboto zvečer sta prispela kralj in kraljica na Bled, kjer bosta tudi letos preživela poletje v kraljevskem dvorcu Suvoboru.

* **Znižana vstopnina za VII. Ljubljanski velesejem.** Da se omogoči obisk te važne narodno-gospodarske prireditve, ki se bo vršila od 2. do 11. julija t. l., otvoritev velesejma bo torej že

jutri v soboto in se bo izvršila na svečan način, prav vsakomur, je sklenila uprava velesejma določiti vstopnino kar najnižje. Permanentna legitimacija, ki upravičuje do poljubnega vstopa na velesejem in tudi zvečer na vinski oddelek in katere posestnik je deležen polovične voznine na vseh osebnih in brzih vlakih ter parnikih, velja samo 30 Din. Legitimacije se dobe v predprodaji v velesejmskem uradu, pri Putniku, pri denarnih zavodih, trgovskih, obrtniških, tujsko-prometnih, kulturnih, prosvetnih in telovadnih organizacijah. Vstopnice, ki veljajo 10 Din, pa upravičujejo enkratni vstop na sejmišče. Priporočamo pa bolj nakup legitimacije, ker je obsežni velesejem nemogoče pregledati v enem dnevu.

* **Prva inženjerka na ljubljanski univerzi.** Na tehnični fakulteti je promovirala te dni gđ. Joža Debelakova z Bleda, ki je napravila diplomski izpit iz elektrotehnike. Gđ. Debelakova je prva ženska, ki je na naši univerzi dosegla inženjersko čast.

* **Nedeljskega letalskega mitinga se je udeležilo okrog 25.000 ljudi.** V nedeljo se je pri Devici Mariji v Polju vršil velik letalski miting, na katerem so naši letalci pokazovali svoje umetnosti. Na letalsko prireditev je priletel tudi poročnik Bajdak z aeroplanom, s katerim sta bila on in inž. Sondermayer poletela v Indijo. Prireditev je zaključil skok s padalom, ki ga je izvršil narednik Egger ter srečno prispel na tla. O mitingu, katerega se je udeležilo okrog 25.000 ljudi, pišemo več v prilogi.

* **Razpust Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani potrjen, imenovanje komisarja razveljavljeno.** Državni svet je zavrnil pritožbo proti razpustu Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani. Izrekel pa je istočasno, da minister za trgovino in industrijo ni bil upravičen, postaviti komisarja in namestnika. Do novih volitev bodo morali zato voditi posle zbornice bivši funkcionarji.

* **Solnčni mrk smo imeli v sredo ob pol 6. zjutraj.** Pri nas je bil le delen, dočim je bil v delu Anglije ter ob severni Evropi in na skrajnem severu Azije popoln. Žal, ga zaradi oblačnega vremena sploh nismo mogli opazovati. Pri nas je v trenutku največjega mrka pokrivala mesečeva senca približno dve tretjini solca. Zadnji večji mrk smo imeli 24. avgusta leta 1914., torej v času, ko so baš pričeli grmeti topovi na bojnih poljanah.

* **Padec nemškega balončka v Rečiški dolini.** Iz Hude jame pri Laškem nam pišejo: V soboto 25. junija t. l. je padel na tla pri strugarju gosp. Babiču v Gornji Rečici balonček, na katerem je bila pritrjena dopisnica. Na dopisnici se je čitalo, da je bil balonček spuščen v zrak pri Essenu (Nemčija). Želji lastnika balončka se je ustreglo s tem, da se je odposlala lastniku dopisnica z navedbo kraja in časa, kje in kdaj je padel balonček. Kdaj je bil spuščen v zrak, žal, ni bilo razvidno na dopisnici. Vsekakor je zanimivo, da je prišel balonček iz daljnje Nemčije preko Alp in padel nepoškodovan v Rečiški dolini.

* **Železniške redukcije, katerih so krivi klerikaleci, gonijo delavce že v samomor.** V petek popoldne se je vršil v Mariboru ob ogromni udeležbi železničarjev pogreb progovnega delavca državnih železnic Antona Kobana, ki ga je pogubila redukcija klerikalnega proračuna v prostovoljno smrt. Siromak je smel po redukciji delovnih dni delati samo po štiri dni na teden. Razen tega je sledilo sedaj še mezno znižanje in je naravno, da s takšnim zaslužkom ni mogel hraniti sebe, žene in štirih otrok. Svojem tovarišem je dan na dan tožil, da ne more več gledati stradanja nedolžnih otrok. Siromak je obupal zaradi bede in v sredo zjutraj so našli otroci očeta obesenega na vratih kuhinje. Pokojnik je bil skrben oče in priden delavec. Bodí ohranjen blag spomin žrtvi «delovanja» SLS za železničarje.

* **Ljubljanska mestna občina prevzame cestno železnico.** Mestna občina ljubljanska se je sporazumela z družbo «Allgemeine Österreichische Kleinbahngesellschaft» glede prevzema cestne železnice. Mestna občina bo kupila dve tretjini delnic (2667 komadov) za skupno ceno 2 milijona dinarjev v štirih obrokih po pol milijona. Ostalo tretjino bo obdržala še nadalje omenjena družba, ki bo dobila tretjino zastopnikov v upravi. Za prevzem cestne železnice bo potrebovala občina okrog 2 in pol milijona dinarjev in bo prisiljena najeti v ta namen posojilo.

* **Lokomotive za odmetavanje snega.** Prometno ministrstvo je naročilo v Nemčiji na račun reparacij 6 lokomotiv za odmetavanje snega.

* **Ponesrečen hidroplan.** Pri Boki Kotorski je padel v morje vojaški hidroplan, v katerem se je nahajalo pet oseb. Razen strojnega inženjerja Petrovića so se vsi rešili. Pri padcu je namreč

Petrović dobil udarec na sence, se onesvestil in utonil.

* **Ni bilo nič hudega.** Jernej Dolinšek, posestnik v Lokah pri Trbovljah, je vozil z veliko naglico na levi namesto na desni proti Retju. Pri uradniški restavraciji na Vodah je povozil 19letno Frančiško Pirčevo. Dekle je k sreči dobilo le lahke telesne poškodbe.

* **Požar na Brezovici.** Iz doslej nepojasnjenega vzroka je nastal te dni požar v velikem kozolecu posestnika Ivana Urbančiča na Brezovici pri Ljubljani. Domači gasilci so ogenj omejili in preprečili večjo katastrofo.

* **Svarilo pred sleparjem!** Časopisi so že poročali o nekem Alojziju Žitku, ki se izdaja za zastopnika neke češkoslovaške tvrdke. Nabiral je oglase za albume in prejel večje vsote. Pojavil se je tudi v Ptujju. Opozarjamo občinstvo, naj mu ne nasede.

Pogovor o tem in onem. Sibirska železnica.

Kake daljave zmora moderna tehnika, da nam olajša promet med oddaljenimi kraji, nam nudi lep zgled sibirska železnica, o kateri so naročniki časopisov zadnje mesece gotovo čitali.

Sibirska železnico so zgradili kot podaljšek evropske železnice Samara - Zlatoust - Čeljabinsk in ki naj bi se končala ob Tihem oceanu.

Dne 31. maja 1891. je v Vladivostoku za to železnico prvi zasadil lopato car Nikolaj II., takrat še prestolonaslednik. Delo se je začelo istočasno na zapadu in vzhodu.

Po desetletnem delu so mogli dne 9. novembra 1901. izročiti železnico prometu.

Sibirska železnica je najdaljša na svetu in meri 8536 km, če pa prištejemo k temu še progo od Petrograda do sibirske meje, meri vsa železnica 11.000 km, to je dvakrat toliko kot Pacifiška železnica v Združenih državah, ki pelje iz New Yorka v San Francisco.

Pri gradnji te železnice je bilo treba premagati ogromne težave s podnebjem, velikanskimi rekami, čez katere so morali napraviti mostove, in s pomanjkanjem delavcev v malo obljudeni deželi.

V Sibiriji postane zemlja, če zmrzne, trda kot jeklo; poleti pa koleba toplota do 30 stopinj Celzija, kar je neugodno vplivalo na zdravje delavcev.

Ogromnost tega podjetja naj pokažejo nekatere številke. Samo na pravih sibirskih tleh je delalo 70.000 delavcev, ki so delali skupno 19 milijonov dni; treba je bilo nad 8 milijonov železniških pragov in čez sibirske veletoke so zgradili mostove, ki merijo skupaj 50 km; proti snežnim zametom je bilo treba naprav v dolžini 900 km.

Progo so morali večkrat popraviti. Skušnja jih je šele poučila, da so uporabili prešibke tračnice; zato so morali temelje popolnoma prenoviti in položiti močnejše tračnice. Tudi prvotna razdalja med posameznimi postajami, povprečno 35 km, je bila prevelika. Ker vsa ta popravila še niso izgotovljena, je hitrost vožnje še majhna; osebni vlak rabi iz Moskve v Port Artur 16 dni, pa tudi brzi vlaki potrebujejo več dni.

Razume se, da so učinki te dolge železnice ogromni. Poleg velike važnosti te železnice za transport vojaštva, je ta proga veliko pripomogla, da se je dežela naselila z novimi naseljenci. Od leta 1893. je prišlo v Sibirijo nad 1.200.000 ljudi obojega spola, po večini kmetov, ki so našli v Sibiriji novo domovino, pri čemer jih je podpirala vlada.

Ta železnica je ogromnega pomena. Ogromne množine sibirske pšenice se po tej železnici izvažajo. Pred Veliko vojno so izvažali tudi velikanske množine masla, ki je prihajalo v ledu

večinoma v Kopenhagen in odtod pod imenom «dansko maslo» na Angleško.

Pa tudi ono blago, ki se je dotlej prevažalo po morju, predvsem čaj in svila, s Kitajskega, je začelo prihajati v Evropo po sibirski železnici.

Na sibirski železnici je bilo tudi dobro preskrbljeno za udobnost potnikov, da tako laže prenašajo večdnevno vožnjo. Električna luč razsvetljuje ponoči vozove. Kopalnice, knjižnice, časopise ima potnik v prvem in drugem razredu na razpolago. Pred vojno je osobje na vlaku govorilo rusko, nemško, angleško in francosko, na kitajski progi tudi kitajsko. Vlak ima tudi lekarno in bolniškega strežnika; na večjih postajah je preskrbljeno tudi za zdravniško pomoč.

Za Evropo danes sibirska železnica daleč ni onega pomena, kot bi lahko bila, če bi bile vzpostavljene gospodarske zveze med Rusijo in ostalim svetom. Pač obstojajo že take zveze, tako na primer z Angleško, a to so le skromni začetki, ki jih politične prilike vsak čas uničijo, kakor čitamo uprav te dni, ko vlada med Anglijo in Rusijo velika napetost, ki utegne skromne trgovske zveze docela prekiniti.

Tako je danes. Vedno pa ne bo trajalo to; ko se razmere na Ruskem izboljšajo in konsolidirajo in se vzpostavijo med Rusijo in drugimi evropskimi državami boljše in stalnejše trgovske zveze, bo šele prišla sibirska železnica do prave veljave.

★

× **Šele sedaj so zvedeli za minulo svetovno vojno.** Zemlja ima dežele in ljudi, ki so šele letos zvedeli za strahovito svetovno klanje, ki je divjalo od leta 1914. do 1918. Neki parnik, ki je priplul iz najsevernejših vod med Azijo in Ameriko, je prinesel v Evropo zanimivo vest, da nimajo prebivalci otočja v Berinški morski ožini niti pojma o svetovni vojni niti o zgodovinskem prevratu velike Rusije iz carstva v boljševisko republiko. Razlog temu, da tamošnje ljudstvo ni zvedelo za tako važne svetovne dogodke, je ta, da na njihovem otočju že od leta 1914. ni pristala nobena ladja. Drugih zvez s svetom pa otočani nimajo.

× **Morilka svojega moža oproščena.** Pred dunajsko poroto se je zagovarjala te dni Nelly Grosavescu, ki je nedavno iz ljubosumnosti ustrelila svojega moža opernega pevca Trajana Grosavescu. Obravnava je dognala, da je bila morilka silno oblastna ženska, ki je vedno in povsod nadzorovala svojega moža ter ga mučila s svojo ljubosumnostjo. V navalu take ljubosumnosti je enostavno ustrelila svojega moža. Ko bi bila prijazna žena ukradla klobaso, bi gotovo sedela kakšen dan, ker je za moža usmrtila, so jo brihtni porotniki spoznali za nekrivo.

Tajinstveni morilec deklet. (Nadaljevanje.)

Jim je prav dobro slišal zvonjenje. Od srda smejoč se stopi k Maudi s preko prsi prekrizanimi rokama ter pričakuje nadaljnjih dogodkov. Ni mu treba dolgo čakati. Zastor pred vrati se razmakne, trije črni natakarij orjaške postave se pojavijo med vrati. Gospa ravnateljica vsa iz sebe pokaže na Jima, ki z zaničljivim pogledom motri črnice.

«Ta mož tukaj me je razžalil,» zakriči divje «venkaj z njim!»

Tedaj pa zadoni po sobi lahek pisk, ki pa ima dozdevno kljub slabemu glasu vendarle prebadljiv učinek. Kajti takoj nato se že zopet odgrnejo zastori pred vrati. Štirje ravno tako elegantno oblečeni gospodje kot Jim stopijo v sobo. Iz njihovih drznih obrazov je namah spoznati, da so se odzvali Jimovemu signalu. Njegovi neustrašeni tovariši se vstopijo tik za črnice, ki so ravnokar hoteli navaliti na Jima.

Zopet zakriči ravnateljica, ko vidi, kako mlatijo ravnokar vstopivši tujci po glavah presenečenih črnicev, ki se zvišle napol nezavestni pod pezo brezštevilnih udarcev kaj kmalu zgrudijo na tla.

Ravnateljica je tako presenečena in prestrašena, da se niti za ped ne more premakniti z mesta.

Naenkrat pa znova zakriči:

«Alfred — semkaj — rešite me!»

Pustolovec, ki je v svoje precejšnje presenečenje opazil, da itak maloštevilni gostje nenadoma odhajajo iz lokala osupnjeno motri neobičajen nastop, toda le za trenutek; čim pa zapazi na tleh ležeče natakarije ter četvorico elegantno oblečenih nepoznamih mu mož, katerih drzen izraz oči ne obeti nič dobrega, ga takoj navda zla slutnja. Pojav tujih mož v sobi ravnateljice, njen krik na pomoč, nenaden odhod gostov, vse to se mu zdi dokaj sumljivo. Po glavi mu brni zadnji dogodek, ki ga je doživel njegov prijatelj Herbert Jackson in ki še vedno leži v bolnici zaradi udarcev, ki jih je dobil od nepoznamcev.

Ne meneč se za obupne klice gospe Miller, pograbi Alfred svojo suknjo in klobuk ter odide iz lokala z največjo naglico, zadosten znak, da nima čiste vesti. Navzlic temu pa ostane Jim docela hladnokrven, dasi mu je ušel že dolgo iskani pustolovec, nasprotno mu na videz ravnokar pobegli pustolovec niti najmanj ni mar.

Obrniviši se h gospe Miller reče:

«Sedaj bom obračunal z vami. Bili ste dovolj nesramni, da ste poklicali semkaj svoje črnice, da bi me iztirali odtod. To boste drago poplačali.»

Sedaj šele uvidi ravnateljica, kako nespametno je ravnala v svoji razburjenosti. Kajti, če gospod, kateremu so takoj priskočili na pomoč njegovi prijatelji, vso zadevo prijavi policiji, ji takoj zapro lokal. Zato je sedaj svoje ravnanje izpremenila. Ne da bi jo Jim znova pozval, privleče iz žepa usodepolno pogodbo z deklico ter jo izroči Jimu, ki jo pazno prečita, potem pa raztrga na drobne kosce.

«Aha, sedaj vas je strah izpametoval,» reče Jim zaničljivo ter ji vrže raztrgane kose papirja v obraz. «Prav za prav bi zaslužili, da vas pretepemo kot vaše lopovske črnice. Vendar si svojih rok ne maramo umazati na tako podli ženski kot ste vi. Končali boste itak v bedi in pozabljenosti.»

Jim pokaže sedaj na mizo.

«Tukaj je denar. Ali ga hočete sprejeti? Da ali ne!»

«Ne maram,» jadikuje sedaj docela preplašena ravnateljica, «le ne — policija!»

«In jaz ne maram, da dobi ta mlada deklica tudi le malenkost podarjenega,» zakriči Jim nad prestrašeno ravnateljico. «Vzemite Judeževe groše!»

Obrniviši se k Maudi nadaljuje Jim:

«Sedaj pa, gospodična Hopkins, pojdite z menoj, te špelunke ste sedaj rešeni.»

Maud ne more nič odgovoriti. Brez ugovora sledi Jimu, ko jo vljudno naprosi, da naj odide v garderobo ter odloži obleko za nastop na odru. Črez nekaj minut

se Maud že zopet vrne v svoji preprosti obleki v vinsko sobo, v kateri najde edinole še Jima in ravnateljico. Natakariji ne leže več na tleh, pa tudi zagonetni Jimovi pomočniki so že odšli.

Jim si ravnokar ogrinja plašč okrog pleč ter se še enkrat obrne k ravnateljici, s katero je vsekakor moral imeti važen pogovor med tem, ko se je Maud preoblačila v garderobi. Kajti kljub mrzličnemu vznemirjenju je Maud opazila, da je ravnateljica blede kot stena in da se komaj še drži pokonci.

«Menda ste razumeli, kar sem vam rekel,» pripomni Jim kratko in odločno. «Vaš lokal bomo odslej opazovali. In gorje, če mi daste najmanjši povod, ki bi me prisilil, da zopet stopim pred vas. Na nobeno usmiljenje ne smete potem več računati. Gospodična, sedaj pa idiva!»

Maud se nehote oklene svojega rešitelja. Molče gre z možem, ki jo brez vsake zapreke odvede na cesto. Uboga deklica se nič več ne zaveda, če je vse to, kar je ravnokar doživela, resnica ali pa samo sanje.

Rešena!

Nepojmljiva tesnoba, ki je navdajala Mauda še ves dan, se je dozdevno polastila tudi njene matere. Nemir v njenem srcu pa se še stopnjuje, ko je njena lepa hčerka zvečer kot običajno odšla v varijete. Skrbni polna mati je ravno ta večer večkrat kot sicer v mislih pri svojem požrtvovalnem otroku. Kolikokrat si je uboga vdova želela, da bi njena Maud že vendar našla kje drugje zaslužek. Toda, ker je deklica po pogodbi vezana za tri mesece, ji seveda ne preostaja drugega kot čakati, dokler ne poteče trimesečni rok.

Gospa Hopkins vé, da se njena hčerka v novi službi ne čuti srečno, četudi se doslej še nihče ni osmelil, žaliti njeno nedolžno srce. Toda skrbna mati se dobro zaveda, da se bo prej ali slej vendarle približala njeni hčerki skušnjava. Četudi se je mogla zanašati na krepostnost svojega otroka, je izkušeno ženo vendarle navdajala bojazen, da bo njena hčerka zbog svojega blagočutja brezmejno duševno trpela v ozračju, kjer od vseh strani prete nevarnosti njeni nedolžnosti.

V bližnjem zvoniku je odbila ura sedem zvečer. Uboga perica se ozre na malega Willyja, ker je še vedno zelo bolehen, čeravno se je skoro ves Maudin zaslužek uporabil za njegovo nego. Tarnažič nad usodo prične vdova zopet prati perilo, kar jo iz njene tuge vzbudi prestrašen vzklík mlajše hčerke. Čudno! Vrata so se tiho odprla, v sobo stopi mož visoke postave s skoro neslišnimi koraki. Zagonetna postava obstoji pred ubogo vdovo. Zavita je v temen plašč, širokokrajen črn klobuk ima potisnjen globoko na čelo. Kljub temu pa je gospe Hopkins na prvi pogled jasno, da ima tujec na obrazu črno krinko. Prestrašena hoče zakričati, tedaj pa tujec počasi dvigne roko, rekoč:

«Nobenega strahu, gospa Hopkins, četudi bi vas moja zunanost mogla navdajati s strahom. Nič žalega vam ne bom prizadejal.»

V njegovem nizkem, a jasnem glasu leži nekaj, da se vdova olajšana oddahne.

«Gospod,» zajeclja s tresočim glasom, «gospod, kaj želite?» (Dalje prih.)

Zabavni kotiček.

Najkrajši in najdaljši tedni

so tako zvani medeni tedni, ki trajajo včasih le par dni, včasih pa mesece in leta.

Narobe.

V kmetijstvu povzroči suša pomanjkanje hrane, v ženski obleki pa pomanjkanje hrane sušo.

Dobro ga je zavrnil.

Pri neki pojedini je sedel grof starega plemstva zraven novega plemiča, katerega oče je bil še navaden krojač. Grof se je hotel iz novega plemiča ponorečevali ter začel pripovedovati, da mu je njegov oče delal najlepše obleke.

Novi plemič: «To mi je že znano; baš te dni sem našel kup neporavnanih vaših računov ter jih z drugim ničvrednim papirjem vred vrgel v peč.»

V šoli.

Katehet: «Ko je prišel vesoljni potop, so utonile vse živali razen onih, ki so se nahajale na Noetovi ladji...»

Tonček: «Kaj pa se je zgodilo z ribami, gospod katehet?»

V poznih nočnih urah.

Prvi krokar: «Kaj greš domov?»

Drugi krokar: «Seveda. Saj se že dani.»

Prvi: «Kaj boš rekel svoji ženi?»

Drugi: «Nič... Le poslušal jo bom...»

Hvaležnost.

Matiija: «Gospod zdravnik, najlepša hvala za vaše prizadevanje, ki ste ga iskazovali mojemu stricu.»

Zdravnik: «Torej se je njegovo stanje zboljšalo?»

Matiija: «Ne, toda jaz sem njegov edini dedič.»

Ob morju.

Novopečena bogatina Racon in njegova žena sta šla s petletnim sinčkom Tomažkom na letovišče k morju. Nekega dne je sedel on na obrežju, žena pa je v kopalni obleki stopala v morje. Naenkrat je mož opazil, da je žena že do vratu v vodi, in je zaklical: «Kje pa imaš Tomažka?»

«Držim ga za roko,» je odvrnila žena mirno.

Kupuj vedno

samo „Doko“ čevlje

bodi vsakomur, ki je štedljiv, najvažnejša in koristna zapoved

Trgovina „DOKO“ Ivan Čarman
Prešernova ulica 9, dvorišče

★ LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA ★

Delniška glavnica

Din 50,000.000 —

Rezervni zaklad ca.

Din 10,000.000 —

Centrala: LJUBLJANA, Dunajska c.

PODRUŽNICE:

Brežice	Kranj	Novo mesto	Slovenj-
Čelje	Logatec	Prevalje	gradec
Črnomelj	Maribor	Ptuj	Split
Gorica	Metković	Rakek	Trst
	Novi Sad	Sarajevo	

Brzovjavni naslov:

Banka Ljubljana

Telefon številka: 26,
413, 502, 503, 504

Se priporoča za vse v bančno stroko spadajoče posle